

Eduskunta
Hallintovaliokunta

Poliisiosasto
Poliisitarkastaja
Joni Lämsivuori

Hallintovaliokunta tiistai 11.2.2020 klo12.30 / KAA 5/2019 vp / Asiantuntijapyyntö

Poliisiosaston lausunto; KAA 5/2019 vp Seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttaminen ja karkoitus

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriön poliisiosastolta lausuntoa otsikon mukaisesta kansalaisaloitteesta.

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan ulkomaalaislain karkottamissäännösten muuttamista. Ehdotetut muutokset liittyvät lähinnä turvapaikkataustaisten, tuomittujen seksuaalirikollisten karkottamista koskeviin säännöksiin. Kansalaisaloitteen pääasiallisen sisällön mukaan kyseisestä ryhmästä tulisi koskea erityiset säännökset karkottamisperusteiden ja karkottamista koskevan prosessin osalta. Seksuaalirikoksesta tuomitun kansainvälistä suojelua saaneen henkilön oleskeluluvan tulisi aloitteen mukaan raueta automaattisesti tuomion johdosta ja tämän jälkeen Maahanmuuttovirasto (Migri) voisi tehdä päätöksen karkottamisen ajankohdasta ja varsinainen maasta poistaminen tulisi olla mahdollista nopeasti. Lisäksi tuomittu seksuaalirikollinen tulisi voida ottaa säilöön välittömästi eikä hänellä ei olisi mahdollisuutta hakea Suomen kansalaisuutta.

Tässä lausunnossa pyrin arvioimaan kansalaisaloitteessa esitettyjä ehdotuksia suhteessa jo voimassa oleviin säännöksiin sekä siihen oikeuskehikkoon, joka niin kansallisesti kuin kansainvälisesti määrittelee karkottamisprosessin rajoja.

Ehdotusten suhde voimassa oleviin säännöksiin

Karkottamisen perusteet

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että seksuaalirikoksen vakavuus ei saa vaikuttaa siihen voidaanko ulkomaalainen karkottaa maasta. Voimassa olevan ulkomaalaislain mukaan karkottamisen perusteet lähtökohtaisesti täytyvät, yhtä tunnusmerkistöä lukuun ottamatta, kaikkien rikoslain seksuaalirikosten osalta. Ulkomaalaislain mukaan voidaan karkottaa ulkomaalainen, jonka on todettu syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta taikka jonka on todettu syyllistyneen toistuvasti rikoksiin. Rikoslaisa ainoastaan seksuaalisen ahdistelun rangaistusmaksimi on alle 1 vuosi vankeutta. On huomattava, että jos ahdisteluun syyllistyy toistuvasti karkottamisen perusteet täytyvät. Myös

perättömän lausuman antamiseen syylistynen osalta karkottamisen perusteet täyttyvät.

Karkottamisprosessi

Voimassa olevan lain mukaan Maahanmuuttovirasto päättää maasta karkottamisesta poliisilaitoksen tai rajatarkastusviranomaisen esityksestä taikka omasta aloitteestaan. Poliisin tai rajatarkastusviranomaisen on tehtävä karkottamisesitys Maahanmuuttovirastolle mahdollisimman pian sen jälkeen, kun karkottamisedellytykset ovat mahdollisesti olemassa.

Mikäli karkottamisesityksen taustalla on rikoksesta tuomittu rangaistus, tuomion ei tarvitse olla lainvoimainen. Jos karkotettava suorittaa rangaistustaan vankilassa, hänelle voidaan tehdä karkottamispäätös, joka pannaan täytäntöön sitten kun rangaistus on suoritettu, ellei päätöksestä mahdollisesti tehdyn valituksen käsittely ole edelleen vireillä hallinto-oikeudessa.

Karkottamisen johdosta karkotettavan oleskelulupa raukeaa suoraan lain nojalla.

Rikosperusteinen karkottaminen voidaan pääsäännön mukaan panna täytäntöön aikaisintaan 30 päivän kuluttua siitä, kun päätös on annettu tiedoksi. Jos karkotettava kuitenkin hakee täytäntöönpanon kieltä hallinto-oikeudelta, karkottamista ei voida panna täytäntöön ennen kuin hallinto-oikeus on ratkaissut hakemuksen. Hakemuksen ratkaisemiselle ei ole laissa annettu määräaika.

Tämän kansalaisaloitteen kannalta oleellinen säännös on kuitenkin karkottamisen täytäntöönpanoa koskeva erityissäännös, jonka mukaan, jos päätös maasta karkottamisesta on tehty ulkomaalaiselle, jonka pakolaisasema tai toissijainen suojeluasema on lakkautettu, päätöstä, johon saa hakea muutosta valittamalla, ei saa panna täytäntöön ennen kuin asia on lainvoimaisesti ratkaistu. Tämä tarkoittaa sitä, että jos Migrin karkottamispäätöksestä valitetaan, karkottamispäätöstä ei voida panna täytäntöön, ennen kuin hallinto-oikeus on ratkaissut valituksen. Karkottamispäätös tehdään käytännössä aina pakolaisaseman lakkauttamisen yhteydessä.

Kansainvälistä suojelua koskeissa asioissa, henkilön oikeusturvaan liittyvät seikat edellyttävät, että kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneella tai henkilöllä, jonka kansainvälisen suojelun asema on lakkautettu, on oikeus jäädä odottamaan tuomioistuimen sisällöllistä ratkaisua, ennen kuin hänet poistetaan maasta. Tämä periaate on kirjattuna Suomen perustuslakiin ja Suomea sitoviin kansainvälisiin sopimuksiin ja EU-lainsäädäntöön. Oikeusturvavaatimus perustuu palautuskiellon noudattamisen varmistamiseen.

Ulkomaalaislain mukaan kansainvälisen suojelun asemaa ei voida lakkauttaa rikokseen syylistymisen osalta, mutta asiaa koskeva EU-säännös (määritelmädirektiivi) tämän sallisi tapauksissa, joissa henkilö on lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kyseinen henkilö voitaisiin karkottaa aseman lakkaamisen johdosta, jos karkottaminen johtaisi palautuskiellon rikkomiseen.

Se, että karkottamisprosessia muutettaisiin ehdotuksessa esitetyllä tavalla, ei siis muuttaisi sitä asiaa, että vakaviin rikoksiin syyllistyneitä henkilöitä ei voitaisi karkottaa, jos se johtaisi palautuskiellon rikkomiseen.

Palautuskiellon lisäksi karkottamisen mahdollisuutta rajoittaa myös velvoite tehdä kokonaisharkinta karkottamista puoltavien ja sitä vastaan puhuvien seikkojen välillä. Kokonaisharkinnan tekemiseen velvoittaa ennen kaikkea Euroopan ihmisoikeussopimus. Seksuaalirikokset ovat vakavia rikoksia ja käytännössä karkottamista puoltavat seikat ovat yleensä painavampia kokonaisharkinnassa. Vaatimus kokonaisharkinnan tekemisestä joka tapauksessa on esteenä täysin automaattisten karkottamispäätösten tekemiselle.

Ehdotuksessa esitetty muutos karkottamisprosessiin ei arvioni mukaan tehostaisi ajallisesti karkottamisen täytäntöönpanoa niissä tapauksissa, joissa palautuskielto ei olisi esteenä karkottamiselle. Rikosasiaa käsittelevä tuomioistuin tai Migri erillisessä prosessissa, joutuisi joka tapauksessa ottamaan kantaa mahdollisiin edellytyksiin lakkauttaa kansainvälisen suojelun asema, jotta oleskelulupa voisi raueta rikoksen johdosta. On huomattava, että rikosprosessi eri oikeusasteineen voi kestää huomattavan kauan ennen kuin asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

Ei olisi myöskään tarkoituksenmukaista, että erilaisissa karkottamisperusteissa olisi erilaiset prosessit. Yhdenvertaisuusperiaatteen näkökulmasta olisi lisäksi ongelmallista, että kansainvälisen suojelun asemassa olevat rikoksen tekijät olisivat ilman kestäviä perusteita huonommassa asemassa kuin muut, vastaaviin rikoksiin syyllistyneet ulkomaalaiset.

Säilöönotto

Ulkomaalaislain mukaan ulkomaalainen voidaan viimesijaisena turvaamistoimena ottaa säilöön muun muassa, jos ulkomaalainen on syyllistynyt tai hänen epäillään syyllistyneen rikokseen ja säilöönotto on tarpeellinen maastapoistamispäätöksen valmistelun tai täytäntöönpanon turvaamiseksi.

Karkotettava ulkomaalainen voidaan siis ottaa edellytysten täytyessä välittömästi säilöön sen jälkeen, kun häntä koskeva karkottamispäätös on täytäntöönpanokelpoinen ja karkotettavalla on velvollisuus poistua maasta. Karkotettavien osalta tämä tarkoittaa, että säilöönotto ei ole mahdollista ennen kuin hallinto-oikeus on ratkaisu karkottamista koskevan valituksen tai jos Migrin päätöksestä ei valiteta, päätöksen tullessa lainvoimaiseksi 30 päivän kuluttua päätöksen tiedoksiannosta.

Palauttamista/karkottamista koskevan paluudirektiivin (2008/115) ja sitä koskevan oikeuskäytännön mukaan säilöönotto ei ole mahdollista palauttamisen perusteella, niin kauan kuin palautettavalla on lupa jäädä maahan.

Paluudirektiivi antaa toisaalta mahdollisuuden jäsenvaltioille olla soveltamatta direktiiviä rikoksen perusteella palautettaviin henkilöihin. Suomi ei ole tätä rajausta tehnyt saattaessaan direktiiviä kansalliseen lainsäädäntöön. Rajauksen tekemällä säilöönoton käyttöalaa voitaisiin mahdollisesti laajentaa. Tällöinkin on olisi otettava huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen säilöönottoa koskevat säännökset.